Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Державна науково-педагогічна бібліотека імені В.О.Сухомлинського
Телавський державний університет імені Я. Гогебашвілі (Грузія)
Державна вища професійна школа у м. Хелм (Польща)

ПОЧАТКОВА ОСВІТА:

ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої Дню початкової освіти

20 – 21 жовтня 2016 року

Ніжин

ЗМІСТ

Андрусенко І.В. Навчальна діяльність молодших школярів як засіб формування екологічних умінь 6
Авраменко А.М. Бесіда як метод навчання на уроках у початкових класах 7
Аніщук А.М. Наступність і перспективність з навчання дітей рідної мови в ДНЗ та початковій школі 9
Білоусова Н.В. Здоров'язберігаючі технології в початковій школі 11
Бойко О.Г. Критерії, показники та рівні готовності студентів до формування в учнів початкової школи математичних понять 12
Бондар І.В. Індивідуальний підхід до дітей молодшого шкільного віку 14
Бондаренко Г.Л. Змістове забезпечення підготовки вчителядо мовленнєво-риторичної діяльності в США та Європі 16
Бондаренко Г.Г. Методика використання групових форм роботи на уроках в об'єднаних класах малокомплектної початкової школи 18
Брусник С.А., Бочарнікова Н.Г. Пошук шляхів до цілісного благополуччя учнів початкової школи: погляд через роки 21
Брицкан Т.Г. Диференційоване навчання молодших школярів на уроках природознавства 23
Вишпівська Н.В. Змістове забезпечення підготовки педагогів шкіл-інтернатів до виховання милосердя в учнів молодшого шкільного віку 25
Висовень А.С. Інтерактивні технології навчання молодших школярів 27
Воропай В.О. Роль взаємодії сім'ї та школи у вихованні молодшого школяра 28
Гавриленко Т.Л. До питання про зовнішню покласну диференціацію у початковій освіті в Україні (70-ті – 90-ті рр. XX ст.) 30
Гавліцька А.В. Деструктивність у розвитку емоційно-вольової сфери як маркер психологічних проблем особистості молодшого школяра 32
Гетьман Т.О. Психолого-педагогічні засади розвитку фізичного здоров'я молодших школярів 34
Гнед І.В. Особливості діагностування готовності 6-7 річних дітей до навчання в школі 36
Гордієнко Т.В. Суспільствознавство в початковій школі: історичний огляд 38
Гранкіна І.М., Мамон Л.А., Хорольська Н.І. Формування інтелектуальної мобільності учнів початкової школи засобами міжпредметних stem-інтегрованих занурень 39
Демченко Н.М. Проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у ВНЗ 41
Дешко О.О., Колесник Д.В. Проблема підручників за новими програмами початкової школи 43
Дорош А.М. Проблема морального виховання в історії педагогічної думки 45
Дробязко С.В., Орел О.В. Шлях у світ природи 47
Дубовик Т.М., Кропта М.М. Інноваційні підходи до використання дидактичних ігор на уроках математики у початковій школі 49
Дубровська Л.О. Система дидактичних ігор як засіб ефективності навчально-виховного процесу у сучасній початковій школі 50
Дубровський В.Л. Позакласна робота з математики у початковій школі: теоретичний аспект 52
Єфименко А.А. Реалізація принципу наочності в навчанні молодшого школяра 54
Замятна О. Л. Проблема професійної адаптації вчителя початкової школи в Україні в історичному контексті 56
Зарудня О.М. Моніторингові дослідження професійної діяльності вчителя початкової школи 58
Зеленько О. М. Дослідницько-проектна діяльність в початковій школі як засіб формування життєвої компетентності учня 59

4. Коломієць А. М. Розвиток інформаційно-мережевої культури майбутнього вчителя початкових класів / А. М. Коломієць // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. пр. – К. : НПУ, 2007. – № 5 (12). – С. 206–210.

5. Макаренко Л.Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Л.Л. Макаренко – Київ, 2007 – 25 с.

Сергієнко Н.М.
студентка 3 курсу факультету психології та соціальної роботи
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Враховуючи реалії сучасного життя, система освіти має забезпечити формування особистості з демократичним світоглядом, здатної до самоосвіти, саморозвитку, самоствердження і самореалізації, мобільної і конкурентоспроможної на ринку праці.

Зростання соціальної ролі особистості свідчить про те, що навіть короткочасна діяльність негуманного лідера може мати негативні суспільні наслідки. Тому так важливо виховувати лідерську позицію у особистості на засадах загальнолюдських цінностей, водночас розвиваючи її національну самосвідомість.

Лідерство - це здатність особи за рахунок особистих якостей здійснювати вплив на поведінку окремих осіб та груп працівників з метою зосередження їх зусиль на досягненні цілей організації (А.С.Калюжний).

Уточненим є поняття **"лідерська позиція"** - це комплексне, відносно стійке, динамічне особистісне утворення, що характеризується певною системою ставлень людини до людей та до самої себе у складності соціальних відносин; зовнішньо вона виявляється у лідерській поведінці і діяльності; внутрішньо лідерська позиція зумовлюється системою установок, цілей і цінностей та відображає характер потреб, мотивів і переконань особистості; структурні компоненти лідерської позиції у молодших школярів (когнітивний, мотиваційно-емоційний, діяльнісно-поведінковий); визначено критерії та показники сформованості лідерської позиції у молодших школярів: 1) здатність до самоаналізу власної лідерської позиції (обізнаність із ключовими досліджуваними поняттями, самохарактеристика особистісних якостей, усвідомлення причин успіху/невдачі в досягненні мети діяльності, аутосоціометричний статус); 2) соціальна спрямованість (мотивація лідерства, моральний вектор спрямованості, самооцінка, ціннісні орієнтації); 3) соціальна активність (інтенсивність вияву позиції, стиль лідерства, рівень домагань, соціометричний статус); виявлено рівні розвитку лідерської позиції в учнів початкових класів (високий, достатній, середній, низький);

Важливим є те, що розпочинати формування лідерської позиції слід у дошкільному дитинстві. Ряд досліджень, зокрема, О.С.Залужного, Е.А.Аркіна, В.Ф.Ануфрієвої, вказують на значну роль лідерів у колективах дошкільників. Базовий компонент дошкільної освіти України окреслює певні шляхи виховання лідерської позиції. Тож в учнів початкової школи мають бути наявні соціальні і психолого-педагогічні передумови формування лідерської позиції.

Нові можливості молодшого шкільного віку (порівняно з дошкільним періодом) створюють у позаурочній діяльності умови для формування у дітей лідерської позиції, насамперед, шляхом практичної реалізації завдань, визначених у Державному стандарті початкової освіти, зокрема, надання можливості кожному учневі набути достатнього особистісного досвіду спілкування і співпраці в різних видах творчої діяльності.

Результати досліджень деяких вчених (Хмизова О.В.) підтверджують, що цьому аспекту в початковій школі не приділяється належної уваги, оскільки відсутня системність у вихованні лідерської позиції в учнів, переважають формальні педагогічні підходи. Отже,

виникають суперечності між об'єктивними потребами сучасного суспільства у формуванні лідерської позиції особистості на різних етапах онтогенезу та відсутністю розроблених теоретичних і методичних аспектів процесу формування лідерської позиції у молодших школярів у позаурочній діяльності; між потенційними можливостями виховання лідерської позиції у молодшому шкільному віці та низьким рівнем їх реалізації в практиці початкової школи.

Очевидна актуальність, недостатня теоретико-практична розробленість і перспективність дослідження даної проблеми зумовили вибір саме такої теми моєї курсової роботи "Формування лідерської позиції у молодших школярів у позаурочній діяльності". Володіння позицією лідера може бути зумовлено реалізацією особистістю певних якостей, які виступають ціннісними для групи.Розглянемо ці якості докладніше:

- Чесність
- Відкритість
- Творчий підхід до будь-якої проблеми
- Впевненість
- Почуття гумору
- Ентузіазм
- Готовність до змін
- Вміння мислити аналітично

Отже, питання лідерства вчених почало цікавити вже давно, і є різні думки щодо визначення цього поняття,але більшість дослідників визначать лідерство, як явище активного провідного впливу особистості – члена групи – на групу в цілому. Також варто зазначити, що є безліч методик, за допомогою яких можна визначити рівень прояву лідерських якостей особистості.

Список використаних джерел

1. Хмизова О.В. Формування лідерської позиції у молодших школярів у позаурочній діяльності / О.В.Хмизова. - Миколаїв: ЧП "Принт-Экспресс", 2009. - 131 с. http://medbib.in.ua/liderstvo-kollektive-38934.html .

2. Лідерство як форма самоствердження особистості в малій групі / Т.Г. Прохоренко, О.П. Зборовська, Г.А. Носирєва // Вісн. Міжнар. Слов'ян. ун-ту. Сер. Соціол. науки. - 2008. - № 1. - С. 12-19.

Сінельнікова Н.О.
кандидат педагогічних наук, старший викладач
Київського університету ім. Бориса Грінченка

ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОЇ СПІВПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З БАТЬКАМИ

Безсумнівно, першоосновою виховання дитини є її сім'я. У ній вона формується, розвивається, зростає гармонійною особистістю. Та не всі батьки знають, яким має бути виховання творчої й успішної людини. На допомогу батькам у цій нелегкій справі приходять учителі, а саме – вчителі початкової школи. Адже саме з початкової ланки починається активне формування дитини, вона є основою її успішного становлення.

Робота вчителя з батьками не є легким завданням, не всі батьки прагнуть до співпраці, чекають допомоги, не цілком відверті у спілкуванні. Вчитель має заохочувати, зацікавлювати, мотивувати батьків до активної взаємодії.

У своєму арсеналі вчитель застосовує безліч традиційних і нетрадиційних форм роботи. Традиційними вважаються:

- батьківські збори;
- індивідуальні консультації;
- бесіди;
- відвідування вдома;
- лекції;
- листування з батьками;

– дні відкритих дверей;
– загальношкільні й науково-практичні конференції та ін.

До нетрадиційних форм роботи з батьками належать:
–педагогічний десант;
–дерево родоводу;
–сімейна скринька;
–тематичні консультації;
–батьківські читання;
–батьківські вечори;
–батьківські тренінги;
–батьківські ринги та ін.

У своїй практичній діяльності вчителі здебільшого застосовують традиційні форми роботи з батьками, що є малоефективним. Тому ми вважаємо, що на сучасному етапі розвитку суспільства варто користуватися нетрадиційними формами роботи, особливо зверта-ємо увагу на тренінг як дієву форму роботи вчителя з батьками, спрямовану на здобуття знань та нових навичок.

Під "тренінгом" (від англійського "to train" – "навчати, виховувати, тренувати") розуміємо комплекс дій і вправ, спрямованих на набуття нових навичок, удосконалення і закріплення вже набутих. Тренінгові заняття з батьками є більш ефективними, адже вони спрямовані на набуття навичок, які їм знадобляться у спілкуванні, вихованні та навчанні своїх дітей [1].

На сьогодні немає одностайного визначення поняття "тренінг". Однак від того він не є менш результативним. Наведемо визначення цієї дефініції різними науковцями.

Більш описово розкривають це поняття вчені І. Вачков та С. Дерябо, які наголошують, що "тренінг – особливий метод здобування знань. У процесі тренінгу створюється спе-ціальне сприятливе середовище, де кожен може з легкістю та задоволенням побачити й усвідомити свої плюси та мінуси, досягнення й поразки. Допомога та увага тих, хто оточує, дають змогу швидше зрозуміти, які особисті здібності необхідні та які навички потрібно розвивати" [2, с. 69]. За допомогою тренінгу можна удосконалити не лише свої знання, а й уміння, закріпити правила поведінки в соціумі, набути моделей правильного спілкування, навчитися враховувати думку інших, виявляти свою творчість та гнучкість мислення.

Науковець С. Щеколдіна вважає, що тренінг – це форма спеціально організованого навчання, яка базується на активних методах групової роботи. Цю точку зору поділяють Т. Воронцова і В. Пономаренко. Вони визначають тренінг як форму групової роботи, що забезпечує активну і творчу взаємодію його учасників між собою та тренером (учителем).

В. Лефтеров визначає тренінг як інтегровану універсальну систему цілеспрямованого психологічного тренування людини відповідно до потреб та цілей її особистості в діяльності [3, с. 53].

Батьківські тренінги – це активна форма роботи з тими батьками, які усвідомлюють проблемні ситуації в сім'ї, хочуть змінити взаємодію зі своєю дитиною, зробити її більш відкритою й довірливою. Тренінги будуть успішними, якщо всі батьки братимуть у них активну участь і регулярно їх відвідуватимуть. Тому бажано, щоб у батьківських тренінгах брали участь, по змозі, обоє з батьків. Від цього ефективність тренінгу зростає, а результату не змусять себе довго чекати. Найчастіше тренінг проводиться з групою, що складається з 12 – 15 осіб. Для здобуття певного результату тренінг має бути системним та включати в себе 5 – 8 занять. Такі тренінги надають можливість батькам на певний час відчути себе дитиною, ще раз емоційно пережити дитячі враження, зрозуміти помилки свого виховання чи, навпаки, утвердити свої батьківські позиції.

У контексті тренінгу вчитель може застосовувати й корелювати різними методами, вправами, завданнями. Головне – мати чітку мету та орієнтуватися в її досягненні. До найбільш продуктивних вправ, які може використовувати вчитель під час тренінгу, нале-жать: "дитячі гримаси", "улюблена іграшка", "мій казковий образ", "дитячі ігри", "спога-дитинства", "фільм про мою сім'ю".

Методика проведення тренінгу передбачає планування видів діяльності поетапно, розподіляючи їх за трьома структурними підрозділами. Це вступна, основна та заключна частини.

Вступна частина складається з:
–привітання, знайомства та презентації членів групи (на першому занятті);
–засвоєння принципів та правил роботи під час тренінгу;
–зняття зайвої напруги шляхом використання психорелаксаційних вправ;
–визначення мети та завдань;
–мотивації учасників;
–з'ясування очікувань членів групи.

Основна частина включає:
–самодіагностику та поглиблений самоаналіз;
–з'ясування напрямів особистісного (групового) розвитку;
–засвоєння соціальних умінь та їх автоматизацію.

Важливо наголосити на активній позиції всіх учасників тренінгу. Моделювання ситуацій, запропонованих у процесі тренінгу, підвищать рівень відповідальності кожного члена групи.

Заключна частина зводиться до:
–підведення підсумків;
–рефлексії емоційного стану та почуттів;
–зняття напруги шляхом використання психорелаксаційних вправ;
–завершення заняття.

Тренінг дає змогу прискорити процес засвоєння матеріалів і вийти на належний рівень самоусвідомлення правильності чи хибності своєї поведінки.

Успішність тренінгу залежить від активної позиції самого вчителя, від доцільності підбору вправ, завдань, актуальності теми та організаторських здібностей тренера, в ролі якого виступає вчитель.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва Н. Є. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу : навч. посіб. / Н. Є. Афанасьєва, Л. А. Перелигіна ; Нац. ун-т цивіл. захисту України. – Харків : ХНАДУ, 2015. – 315 с.

2. Вачков И. В. Окна в мир тренинга: методологические основы субъективного подхода к групповой работе / И. В. Вачков, С. Д. Дерябо. – СПб., 2004. – 78 с.

3. Тренінг у професійній самореалізації державних службовців : зб. матеріалів / за заг. ред. Ю. П. Сурміна, Р. А. Науменко. – К. : НАДУ, 2013 – 132 с.

Слісаренко М.С.
студентка 4 курсу факультету психології та соціальної роботи
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

РОЛЬ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ У ВИХОВАННІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Сім'я – невелика соціальна група, до якої входять поєднані шлюбом чоловік і жінка, їх діти (власні або усиновлені), кровні родичі, інші особи, пов'язані родинними зв'язками з подружжям.

"Сім'я – первинний різновіковий колектив, де починається формування якостей колективіста, підготовка дитини до спілкування та співжиття з іншими людьми. Чим краще діти підготовлені до цього, тим менше відбувається їхня соціальна адаптація – виявляються загальноприйняті у суспільстві моральні норми, форми поведінки. Коли діти є свідками турботливості батьків, їхнього піклування один про одного, допомоги рідним і близьким, то вони наслідують такий приклад"[1, с. 17].

"Сім'я - перше джерело, з якого починається велика ріка почуттів і переконань" - так визначав В. Сухомлинський. На його думку, "справжньою школою виховання щедрості,